

COVID-19 SALGINININ ULUSLARARASI PROJELERE ETKİSİ

Kontrat Bazlı Hukuki ve Finansal Riskler

15 Nisan 2020

COVID-19 SALGINININ ULUSLARARASI PROJELERE ETKİSİ

Kontrat Bazlı Hukuki ve Finansal Riskler

15 Nisan 2020
Zoom Online Konferans Sistemi

Moderatör

- Ebru Özdemir, *DEİK Yönetim Kurulu Üyesi*

Panelistler

- Nail Olpak, *DEİK Başkanı*
- Roger Kelly, *Avrupa İmar Kalkınma Bankası (EBRD) Bölge Başekonomisti*
- Enis Gültekin, *Türkiye İhracat Kredi Bankası (TürkEximbank) Genel Müdür Yardımcısı*
- Marc Fevre, *Baker&McKenzie LLP, Şirket Ortağı*
- Doğan Gültutan, *Baker&McKenzie LLP Uyuşmazlık Çözümleri Avukatı*

Kayıt Yapan Toplam
Katılımcı Sayısı: 280+

TOPLANTI NOTU

DEİK Yönetim Kurulu Üyesi ve Türkiye-Kuveyt İş Konseyi Başkanı Ebru Özdemir'in moderasyonunda, DEİK Başkanı Nail Olpak, Avrupa İmar Kalkınma Bankası (EBRD) Bölge Başekonomisti Roger Kelly, Türkiye İhracat Kredi Bankası Genel Müdür Yardımcısı Enis Gültekin ve Londra merkezli Baker & McKenzie LLP Ortaklarından Marc Fevre ile ofis avukatlarından Doğan Gültutan'ın katılımlarıyla "Covid-19 Salgınının Uluslararası Projelere Etkisi-Kontrat Bazlı Hukuki ve Finansal Riskler" başlıklı videokonferans 15 Nisan 2020 tarihinde 280 katılımcıyla gerçekleştirildi.

EBRU ÖZDEMİR

DEİK Yönetim Kurulu Üyesi

Daha önce bu çapta bir küresel şokun deneyimlenmediğini belirten DEİK Yönetim Kurulu Üyesi ve Türkiye–Kuveyt İş Konseyi Başkanı Ebru Özdemir, salgının sonuç ve etkileri ile nasıl başa çıkılacağına tam olarak bilinmediğini, sosyal, politik, sağlık ve ekonomik alandaki sonuçlarının, halihazırda bilinen ve kabul görmüş kuralları temelden değiştireceğine inandığını belirtti.

Özellikle bu değişim sürecine teknoloji ve dijitalleşmenin getireceği ivmenin ciddi bir oyun değiştirici unsur olduğunu vurgulayan Özdemir, konuşmacılara salgının sektörel etkilerini değerlendirmeleri için söz verdikten sonra makroekonomik etkiler, en çok etkilenecek sektörler, Türk taahhüt sektörüne doğrudan etkileri, kontratların hukuki boyutuyla ilgili gelişmeler, mücbir sebep maddeleri ve sözleşmelerin hukuki çerçevesi ve istihdam-mali yükümlülükler boyutuyla ilgili sorular yöneltti.

NAİL OLPAK DEİK Başkanı

Açılış konuşmacısını gerçekleştiren DEİK Başkanı Nail Olpak, salgın sürecinde DEİK olarak insan sağlığını ilk sırada tutarak dünya genelindeki toplam 146 İş Konseyi'nin geniş erişim ağı ile salgının ekonomik ilişkilere etkilerinin takip edildiğini özetledi. Olpak, iş diplomasisi kavramını bir bütün olarak salgın sürecinde de kapsamaya çalıştıklarını belirterek, tüm coğrafyalardaki toplantıları yakından takip ettiklerini ve iş insanlarını ilgilendirebilecek her türlü soruna eğildiklerini vurguladı. Bu süreçte ilk etapta sağlık endişelerinin ağır bastığını ancak takip eden zamanlarda işlerin nasıl devam ettirilebileceğine odaklandıklarını katılımcılarla paylaştı.

Özellikle taahhüt yatırımlarıyla ilgili olarak DEİK PPP Komitesinde de mevcut projelerin aksamadan devam etmesi adına salgın süresince alınacak tedbirleri değerlendirdiklerini aktaran Olpak, mücbir sebep etkisinin yasal dayanaklarını ve çıktılarının yeni dönemde belirleyici olacağını katılımcılarla paylaştı. Olpak "Biz kepenk indirmiyoruz, işlerimize şartlar el verdiği ölçüde devam ediyoruz. Bu yıl, her açıdan unutulmayacak bir yıl olacak. Kısa ve orta vadede temel sorun ve riskler finansal ve hukuki konular olarak karşımıza çıkacaktır" dedi.

Salgınının etki alanının sadece sağlıkla sınırlı kalmaması, ekonomi ve siyaset gibi birçok stratejik ve kritik alana sıçraması ile yeni bir dünya düzenine geçişin eşliğinde olduğumuzu belirten Olpak, pandeminin kontrol altına alınmasının ardından artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını, ekonomik ve siyasi ilişkilerin yeniden tesis edileceğini öngördüklerini ilettiler.

ROGER KELLY
Avrupa İmar Kalkınma Bankası
(EBRD) Bölge Başekonomisti

Geçmişte yaşanan küresel finansal krizler göz önüne alındığında geniş ölçekli bir şok etkisinden söz eden Kelly, durumun her türlü iktisadi faaliyeti zorlaştırdığını kaydetti. Küresel ekonominin gerileme kaydedeceğini aşıkardığını, IMF beklentisinin bu yıl için %3'lük bir daralma öngördüğünü ancak 2021 yılında da %6'lık bir toparlanma olabileceğini işaret etti. Bu süreçte bilhassa gelişmekte olan ülkelerin daha dikkatli davranmasını tavsiye eden Kelly, özellikle iflaslar ve artan işsizliğin ciddi problemleri beraberinde getireceğini vurguladı.

Salgına karşı EBRD olarak çeşitli önlemler aldıklarını ve hazırlık yaptıklarını kaydeden Kelly, kapsam alanlarına giren ülkelerin daha sert bir şekilde etkileneceğini düşündüklerini belirtti. Sürecin Sahra altı Afrika'yı küresel entegrasyonu zayıf olmasından dolayı nisbi olarak daha az etkileyeceğini, Batı ve Doğu Avrupa, Türkiye ve Orta Asya ülkelerini zor günler beklediğini aktardı.

Özellikle hizmet sektörünün GSYİH içinde payı daha büyük olan ülkelerin salgın sonrası karantina uygulamaları ve tedbirleri neticesinde talep gerilemesiyle ciddi gelir kayıpları yaşayacağını belirten Kelly, "Kayıt dışının daha yüksek olduğu ve kalıcı iş sözleşmelerinin daha az kullanıldığı pazarlarda, şok etkisi daha büyük olabilir. Aynı şekilde serbest çalışanların ve ufak firmaların yoğunlukta olduğu ülkeler de etkilenecek. Özel sektör borcu yüksek olan şirketler de, nakit yönetiminde ciddi zorluk yaşayacaklar" dedi.

Sosyal güvenlik sistemleri daha az kapsayıcı olan ülkelerin toplumsal olarak daha fazla yara almalarını öngördüklerini, Türkiye'nin de içinde bulunduğu borçlanma maliyeti yüksek ülkelerin de ayrıca dikkatli olması gerektiğini belirten Kelly, takip-teki kredileri yüksek ülkelerin toparlanma süreçlerinin de uzayacağını aktardı.

Küresel emtia fiyatları, talep ve imalat aktivitesinin düşeceğini söyleyen Kelly, bu durumun bölge ekonomilerini vuracağını, bu noktada dünya ile ticari entegrasyonu zayıf olsa da MENA ve CIS bölgesi ülkeleri gibi doğal kaynak ihracatçısı ülkeleri de kötü günlerin beklediğini söyledi. Yoğunluklu olarak turizm gelirlerine ihtiyaç duyan ülkeleri de zor günler beklediğini vurgulayan Kelly, bu ülkelerin EBRD bölgesinde de özellikle Güney Doğu Avrupa da yer aldığını belirtti.

EBRD olarak geçtiğimiz ay mevcut projelerin devam etmesi adına 1 milyar Avro'luk destek paketi hazırladıklarını belirten Kelly, mevcut müşterilerini özellikle altyapı ve enerji sektöründeki yükümlülüklerini yerine getirmeleri adına destekleyeceklerini ekledi. EBRD olarak ayrıca, KOBİ'lere de nakit krizi yaşamamaları adına yardım edeceklerini, EBRD bölgesinde ihracat finansmanını geliştireceklerini ve aynı zamanda çeşitli eğitimlerle de bunu destekleyeceklerini belirtti. Roger Kelly, destek almak isteyen ve hali hazırda EBRD müşterisi olmayan şirketlerin EBRD Türkiye ofisi ile irtibata geçebileceklerini paylaştı.

ENİS GÜLTEKİN
Türkiye İhracat Kredi Bankası
(TürkEximbank)
Genel Müdür Yardımcısı

İnşaat ve mühendislik sektörlerinin bu süreçte, salgında öncelikli etkilenecek sektörlerden olduğunu belirten Gültekin; istihdam, tedarik zinciri ve insan mobilitesinin kısıtlanmasının işlerin devam etmesini sekteye uğratacağını vurguladı.

Geçtiğimiz haftalarda açıklanan devlet destekleriyle birlikte Türk Exim olarak da harekete geçtiklerini ve kredi geri ödemelerini 3-6 ay ötelediklerini paylaştı. MENA ve Sahra altı Afrika için ihracat taahhütlerine ve desteklerine ara vermeden devam edeceklerini vurgulayan Gültekin, geçtiğimiz yıl 44 milyar ABD doları destekte bulduklarını, Türkiye’de 13.000 ihracatçı, dünyada da 50.000 alıcıyla iş yaptıklarını belirtti.

Taahhüt sektörü ile ilgili olarak önceki senede Brexit, ticari savaşlar gibi küresel risklerden kaynaklı zorluklar yaşandığını aktaran Gültekin, bu dönemde yurt dışında 400 proje üstlenen Türk müteahhitlerin 18 milyar ABD doları tutarında proje bedeliyle dünyada 2. sırada yer aldığını ve bunun da özellikle bu coğrafyada, sektörün esnekliğini ve gücünü yansıttığını vurguladı.

Gültekin, inşaat ve mühendislik hizmetlerinin yeni ihalelerinin çoğunun erteleneceğini ve bu durumun birçok alt sektörde daralmaya sebebiyet vereceğini belirtti. Diğer taraftan düşen petrol fiyatları müteahhitlerimizin hedef pazarlarının alım gücünü ciddi oranda zedelediğini ve uluslararası finans kurumlarının desteklerini bu sektörde arttırması gerektiğini vurguladı.

Dünya Bankası ve IMF gibi kurumların açıkladığı destek paketlerinden azami ölçüde istifade edilmesinin, bu süreçte sektör için hayati olduğunu kaydeden Gültekin, Türk Exim olarak kredi ödemelerinin ötelemeleri haricinde, ihracat taahhüt kapanışlarını 3 yıla çıkardıklarını, reeskont kredilerini birden iki yıla kadar süreyi kapsayacak şekilde değerlendirmeye aldıklarını ve sigorta tarafında da ek ücret almadan risk prim ödeme sürelerini uzattıklarını belirtti.

Yaşanan şok sonrası toparlanmaya yönelik olarak da tekstil, hazır giyim, tüketim ürünleri gibi sektörlerin ihracatlarını arttırması için ayrıca önem vereceklerini belirten Gültekin, hedef pazarlardaki faaliyetlerini arttırarak devam edeceklerini söyledi. Gültekin, "uluslararası hukuk açısından ise ihracat kredi kuruluşları, ihracatın sürekliliğini ve istihdamın sürekliliğini sağlamalıdır. Gelişmekte olan ülkelere kredi sağlayıcısı olarak müşterilerimizin toparlanması için çalışıyoruz. İhracat kredi kuruluşları tarafından desteklenen projeleri artacaktır. Alıcıları finanse etmeye devam edeceğiz ve Afrika, Asya ve Hint pazarlarında faaliyetlerimize devam edeceğiz." dedi.

MARC FEVRE

Baker&McKenzie LLP, Şirket Ortağı

DOĞUŞ GÜLTUTAN

Baker&McKenzie LLP
Uyuşmazlık Çözümleri Avukatı

Taahhüt sözleşmeleri hazırlanırken bu çaptaki bir pandeminin mücbir sebep kapsamında değerlendirilerek eklenmemiş olması karşısında şirketlere ilk olarak muhataplarıyla doğru ve açık bir iletişim stratejisiyle anlaşmalarının en makul çözüm olacağını belirten Fèvre ve Gültutan, sözleşmeler nezdinde düşünüldüğünde burada önemli olanın yapıcı bir çözüme gitmek olduğunu vurguladı.

Sözleşmenin göz ardı edilerek hareket edilemeyeceğini vurgulayan Baker&McKenzie uzmanları, kontratlarda öncelikle mücbir sebep maddesi olup olmadığının, akabinde de kontratın hangi ülke yasasına tabi olarak hazırlandığına bakılmasının gerektiği söyledi. Türk Ticaret Kanununda mücbir sebep çerçevesi kapsamına değerlendirilebilecek maddeler olsa da, İngiliz Hukukuna göre her zaman bu taleplerin karşılık bulamayabileceği, bunun da ilave maliyetlere sebebiyet verebileceğini aktardılar.

Tedarik zinciri ve çalışan mobilitesinin sekteye uğraması ile ilgili olarak Fèvre "İş gücünü, iş sağlığı ve güvenliği açısından tekrar ele almak gerekiyor. İşveren salgının yayılmasını engellemek için gerekli tüm önlemleri almalıdır. Aldıysa eğer işveren sorumlu tutulmamalıdır. Sözleşmeye bağlılıklarına, ulusal gerekliliklere ve ulusal kanunlara bakmak gerekiyor.

Kısıtlamalar da beraberinde geliyor. İnsan hareketliliği durdu. Yasalar sürekli olarak değişiyor. Örneğin İspanya çok katı kurallar yürürlüğe soktu. İnşaatlar tekrar başladı ama toplu taşıma durmuş vaziyette. Burada işverene bir sorumluluk düşüyor.

İş sağlığı ve güvenliğini tekrar yapılandırmak ve tedarik zincirinin alternatiflerini bulmak gerekiyor. Dolayısıyla sözleşmenin içerisinde alt tedarikçiler gibi başka unsurlara da bakmak gerekiyor. Likidite probleminiz var ise, ödemeleriniz de aksaklık oluyorsa, siz ödemenizi alamamışsanız ama alt tedarikçiler paralarını istiyorlarsa değişiklikler yapılması gerekiyor.” dedi.

Mevcut tahkim mekanizmalarının řu aşamada anlaşmazlık çözümlerinde yeterli olduğu, ancak zaman içerisinde yeni ihtiyaçlar çıkabileceğini belirten uzmanlar, bu sürecin sonunda altyapı yatırımlarında yenilenebilir enerji, dağıtım sistemleri gibi alanların daha önce çıkacağını da katılımcılarla paylaştılar.

SEKTÖREL İŞ KONSEYLERİ

İş Konseyi Koordinatörü
Barış SAZAK
bsazak@deik.org.tr

Kayıt Link:

[https://zoom.us/rec/
share/5MsrKL7prGBIY6vk7B-
7kcaUHQoD7aaa81nUdqPsOz-
RrzS1yLKI5JUixRG-XsXibO?start-
Time=1586955594000](https://zoom.us/rec/share/5MsrKL7prGBIY6vk7B-7kcaUHQoD7aaa81nUdqPsOz-RrzS1yLKI5JUixRG-XsXibO?start-Time=1586955594000)

Şifre: Ankara,06

DEİK üyeliği için lütfen
tıklayınız.

